DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE MALO HYSTERICO:

QUAM
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,
GULIELMI ROBERTSON, S.S.T.P.
ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI *consensu,*
Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ *decreto;*

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS,
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;
Eruditorum examini subjicit

JACOBUS BOSWEL,
SCOTO-BRITANNUS.

Ad diem 25 Januarii, hora locoque solitis.

Jupiter, affectæ tandem miserere puellæ! PROPERT.

EDINBURGI:
TYPIS ACADEMICIS,
M,DCC,LXVI.

VIRO

ILLUSTRI PERHONORIFICO

JACOBO OSWALD

DE DUNNAKEIR,

ARMIGERO;

REGI A SANCTIORIBUS CONCILIIS;

FISCI IN HIBERNIA PRAEFECTORUM UNI;

AD PUBLICA MAGNAE BRITANNIAE COMITIA
ITERUM ITERUMQUE LEGATO;

HONORIBUS CLARO, CLARIORI VIRTUTIBUS,
IN OTIO, IN NEGOTIIS, PERAEQUE EXIMIO;

PATRIAE UTILITATIS STUDIO,

INGENII ACUMINE,

ELOQUENTIAE VIRIBUS,

ET

MORUM ELEGANTIA,

IMPRIMIS INSIGNI;

OB BENEFICIA IN SE COLLATA,

SUMMO CULTU ET OBSEQUIO COLENDO:

NEC NON

NEC NON

VIRO SPECTATISSIMO

ALEXANDRO BOSWEL

DE AUCHINLECK,

ARMIGERO;

IN CURIIS PRO CIVILIBUS AC CRIMINALIBUS

APUD NOS SUPREMIS

SENATORI INTEGERRIMO;

OB

INSIGNEM FIDEM, SAPIENTIAM,

DIGNITATEM, ET INDEFESSAM

QUA IN HISCE FUNCTIONIBUS

SE GERIT DILIGENTIAM,

PATRIAE UTILISSIMO;

VITAE INTEGRITATE, ERUDITIONE OMNIGENA,

ET BENIGNITATE QUA GENUS HUMANUM

COMPLECTITUR,

AMICIS, OMNIBUS, CARISSIMO;

PATRUO SUO OPTIMO,

OMNI HONORE ET PIETATE

PROSEQUENDO:

UT ET

UT ET

VIRO EGREGIO

COBO SCHAW,

ARMIGERO;

N CONVENTU PUBLICO APUD INSULAM

MONTSERRAT

SENATORI DIGNISSIMO;

VECTIGALIUM ILLIUS INSULÆ

PROCURATORI ÆQUISSIMO,

QUI MEDICINAM IBI OLIM

FELICISSIME EXERCUIT;

PATRI, SIBI, AMICO FIDISSIMO;

OB SUMMAM EAM QUA SE SUOSQUE

MPER COMPLEXUS EST BENEVOLENTIAM,

AD DIEM USQUE VITÆ SUPREMUM

HAUD OBLIVISCENDAM:

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS,

GRATI ANIMI MONUMENTUM,

EO QUO PAR EST OBSEQUIO,

SACRAS VOLUIT

JACOBUS BOSWEL.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

MALO HYSTERICO.

SECTIO I.

MORBUS, qui vulgo nuncupatur *Hyſtericus*, ſive ſpectetur originis ac indolis obſcuritas, ſive frequentia, ac etiam ſaevitia, qua plerumque graſſatur; ſive et ratio perpendatur, qua dignoſcatur, ac ſanetur, ſaepius perdifficilis; attentionem ſummam jure optimo commeretur. Nullus quidem e tota morborum cohorte ſymptomatibus aeque numeroſis ac diverſis ſtipatur, ſi omnia quae tempore vario cieat ſimul intueamur: Nullus vero in horum concurſu, et in formis quas induit, tam varius, inconſtans, atque incertus conſpicitur. Æque animum ac corpus infeſtat; nullaque ſyſtematis pars vel functio datur, quam non interdum diverſimode aggreditur, ac perturbat; vixque quidem concelebratur morbus, cujus ſimilitudinem ac aſpectum nonnunquam non referat, et aliquatenus mentiatur.

Semper et ubique exſtitiſſe, notumque fuiſſe hunc morbum, teſtantur et ratio et veteres medicinae annales. Antiqui vero in hujus, ac in morborum acutorum, ratione ac deſcriptione accurata nequaquam aeque praeſtant; ob hanc forte rationem inter alias, quia rarius iis temporibus, niſi forſan ubi morbus gravior terrorem adſtantibus injiceret, et exitium minaretur, ut hunc obſervarent, medicis occaſio fuit: Quum non a re abſonum, ſed potius a quibuſdam antiquitatis veſtigiis (*a*) veriſimile videatur, uti artem obſtetriciam, ſic hujus morbi imprimis curam, quoniam ab utero ſemper oriri crederetur, foeminarum manibus magna ex parte fuiſſe verſatam: quin et foeminas eum, nomine ad hunc uſque diem vulgo recepto, primo inſigniiſſe, ex his (*b*) quoque apparet. Sed quaecumque habeatur ratio, quoſdam tantum ejus aſpectus vehementiores paſſim deſcripſerunt, ac omnia quae protulerunt hypotheſi ineptâ intertextâ vitiârunt. Neque ad recentiores, paucis exceptis, inter quos Britanniae medici locum haud infimum tenent, multo majore cum fructu adeamus; quum eum multi vage et indefinite pertractarunt, plerique omnes pede nimis ſicco celerique percurrerunt.

Nomina

(*a*) Hipp. de morb. mulier. l. 1. p. 457. Galenus de locor. affect. notit. lib. vi. cap. vi. Araet. de morb. acut. curat. lib. 1. cap. 10.

(*b*) Ibid.

NOMINA.

INSIGNEM admodum appellationum diversarum varietatem consequutus est hicce morbus: Quarum maxime usitatae conjectura nituntur erronea, Malum hoc ab utero affecto semper coortum fuisse (*a*), ejusdemque symptomata notabiliora, ab hujus visceris motu, ascensu, descensu, ac positura (*b*) varia, ubique processisse. Hinc imprimis, cum respirationis angustia in hoc morbo propemodum ad suffocationem usque procedens ab utero ad superiora recurrente, thoracis viscera sursum premente, vel etiam ad fauces usque urgente, concitari censeretur; ideo Πνιξ ὑστερικη, Ἄπνοια της ὑστερας, *uteri strangulatio*, *praefocatio*, *suffocatio*, vel et *ascensus*, nominari solebat; parique etiam ratione, *malum hystericum*, *affectio* vel *passio uterina* quoque appellatur, et sermone vernaculo vulgo *Fits of the Mother*. A dominatu symptomatum quorundam praepotente, vel a similitudine, quam interdum ad alios morbos prae se ferat; *perfrigeratio flatuosa*, *syncope frigida*, *epilepsia*, *apoplexia uterina*, aliquando quoque nuncupatur. Ex hisce omnibus, haud ulla morbo proprie accommodatur, vel ideam ejusdem veram

(*a*) Hipp. de morb. mulier. lib. 1. sect. 5. p. 419.—lib. 2. sect. 33. p. 566.

(*b*) Id. loc. supracit. et de natur. mulieb. sect. 81. p. 404. et alibi passim.

ram ſuppeditat. Nomen *Hyſterici*, eatenus quo uteri affecti ideam ſemper involvit, ubique improprie uſurpatur; quoniam morbus nec ab uteri vitio ſemper originem ducit, nec ſexum ſequiorem ſolummodo infeſtat, quamvis ab hypochondriaco revera alienus habendus, uti poſtea indicare tentabimus; nec denique eſt, cur in ſexu etiam molliore uterum ſaltem ſemper in hoc morbo ſpeciatim affici crederemus.

DEFINITIO.

TANTA ubique dominatur in paſſionis hyſtericae ſymptomatibus, et in formis ſub quibus haec conſpiciuntur, diverſitas atque inconſtantia, ut impotenter ageret, qui, definitionem quae, ſemper, unicuique ſpeciei, cunctiſque ac ſingulis hujus morbi formis, accommodate conveniret, omneſque eas apte comprehenderet, aperte proferre vellet. Si vero charactères ejuſdem magis aſſiduos ac generales intueamur, dicere liceat, eum eſſe morbum, qui in ſyſtematis nervoſi affectibus, et ſpeciatim in motibus canalis alimentarii ſpaſmodico-convulſivis, praecipue conſtat; qui, impetu plerumque in primae coctionis officinas vel ſenſorium facto, exinde perturbationes magis minuſve univerſales, per totum genus nervoſum, concitat propagatque.

SECTIO

SECTIO II.

QUÆNAM HOMINUM CORPORA SINT HUIC MORBO MAGIS OPPORTUNA.

FOEMINIS nominatim peculiaris eſt hicce morbus, iiſque adeo familiaris et infeſtus, ut paucae omnino, et per totum vitae circuitum, ab omni ejus impetu incolumes evadant (*a*). Nec tamen ſexum molliorem, ut quibuſdam viſum, prorſus ſolum aggreditur; etiamſi prout morbi ſpecies, ab ea quae ſtrictius hypochondriaca nominanda, admodum diverſa ſpectetur, et revera ſpectanda: Quum iſta etiam ſymptomata quae hyſterico ſumme propria ac conſtituentia ab omnibus habentur, quaeque a veris affectibus hypochondriacis aliena eſſe ſuo loco commonſtrare conabimur, in ſexu quoque maſculino nonnunquam ſeſe oſtendere repe-riuntur (*b*).

QUAMVIS

(*a*) Sydenh. diſſert. epiſtol. ad G. Cole.

(*b*) Hoff. ſyſt. rat. vol. 4. p. 3. cap. 5. p. 181, 182, 192, 193. 4to edit.

Hujus exemplum inſigne mihi videndi fuit occaſio. Patre enim optimo ad ——Drummond accerſito, ſed alioquin occupato, ſollicitatus ut aegrum inviſerem, quum res venaeſectionem ſtatim exigere ab adſtantibus crederetur,——hominem inveni facie livida, oculis diſtortis, ſtupore levi, voce penè deficiente, ſummiſque reſpirationis anguſtiis col-luctantem

Quamvis autem malum hocce nec ſexum ſequiorem ſenſu rigidiore ſolum infeſtare ſolet, nec ad foeminas aetatis cujuſvis habituſve peculiaris ſtrictius unice referendum, interea tamen ex his haud omnes ejus incurſibus ex aequo ſunt opportunae; cum quidem eae quae temperie, habitu ac idioſyncraſia quadam ſingulari conſtant, vitae inſtituto peculiari utuntur, quaeque ſub nonnullis praeſertim vitae periodis vigent, multo magis quam aliae ſunt huic obnoxiae: In quibuſdam iterum ex occaſione leviore quam in aliis concitatur, et

luctantem.—haec vero ſymptomata cito cum multorum flatuum expulſione per os ſeſe remiſerunt; ſed totius fere corporis perfrigeratio ſumma, et paulo poſt inſenſilitas, extremitatum paralyſis, cum deliratione levi, invadebant.—Pulſus parvi, debiles, tremulique vibrabant.—In hoc ſtatu per minutorum quorundam ſpatium aeger, precibus ad Deum cum deſperatione quadam ſollicite ejectis, immobilis jacebat.—Aqua in familiae uſus jam fervida forte conſpecta, ut pedes ejus manuſque in hac immergerentur, curavi; quo facto, hauſtuque tepido ex aqua, vino, et guttis quibuſdam ſp. c. c. dato, calor vegetior ſenſim in corpus obrepebat,—ſenſus motuſque paulatim redierunt. Rogatus aeger, braſſicis, quas in prandium aſſumpſerat, vitio vertebat.—Circa tres a cibo horas de cardialgia, anxietate, ventriculique intumeſcentia, quibus jam per multos annos obnoxius fuerat, conquerebatur.——Ante ſymptomatum praememoratorum invaſionem, ſenſum obſcurum quaſi cujuſdam a cordis ſcorbiculo ad guttur ſurſum tendentis percipiebat; citoque poſt tumor horridas reſpirationis anguſtias provocans fauces obſidebat. His, longe leviore plerumque gradu, ſaepius affici ſolebat.——Vir trigenarius, aſpectu robuſtus, plethoricus, ligni faber.

et in his etiam prae illis majorem exercet tyrannidem. Quaſdam ex leviſſima cauſa data invadit, et miros in modos exagitat; dum aliae, quamcumque demum cauſam patiuntur, vix, vel ne vix quidem, affectibus hyſtericis pertentantur.

Quae ritu peculiari hyſterici inceſſibus tum opportuniores habentur, tum ejus inſultus graviores aeque ac frequentiores patiuntur, quaecumque ſint aliae conditiones ſingulares quae de his poſtea obſervandae venient, inſigniori animi et corporis ſenſilitate ac mobilitate pollent; voluptatis, doloriſque, exquiſite capaces ſpectantur; imaginatione ac ingenio ſaepius vivido, feſtivo, agili, vario, ac mutabili gaudent; puſillanimes ſunt, ac morae impatientes; ad amorem, affectuumque animi diverſorum incurſus repentinos, et impetus feroces, procliviores; idioſyncraſia quadam etiam ſingulari non raro conſtant; unde a quibuſdam alimentorum, odorum, aliorumque generibus, quae reliquis fere omnibus hominibus etiam amica ſunt atque grata, valde laeduntur (*a*).

Eas ſaepe ſollicitat, quae habitu corporis laxiore, molliore, teneriore, debiliore, et forma haud raro gracili, delicata, eleganti, praeſtant;

(*a*) Whyte on nerv. diſord. ch. iii. Hoff. ſyſt. rat. vol. 4. p 3 cap. 5.

ſtant(*a*); quae ſyſtemate arterioſo majore, ac temperamento inſigniter ſanguineo, donantur; quae magis abunde menſtruant, et haemorrhagiis opportuniores fiunt (*b*).

Quæ vitam etiam otioſam ignavius degunt, laute vivunt, et parcius exercentur; quaſque moeror, curae, ſollicitudines, morbi diuturni, haemorrhagia profuſiora, aliaeve evacuationes majores, vel cauſae debilitantes afflixerunt; opportunius ad hujus impetus patere vulgo quoque aeſtimantur (*c*).

Sed his et delicatulis nequaquam ſit reſtrictus; quum et frequens, et ferox admodum, inter plebeias, et eas quae corporis habitu robuſtiore maſculeoque praeditae, et laboribus ſunt aſſuetae, ſaevire ſolet (*d*).

Foeminæ innuptae, viduaeque juniores, et ex nuptis ſteriles, quam foecundae; ut et quae abnormi menſium fluxui magis ſunt obnoxiae, vel chloroſi expalleſcunt; hoc morbo ſaepius detinentur.

(*a*) Hipp. de morb. mulier. lib. ſect. 2. Whyte on nerv. diſord. ch. 3. Cheyne on the Engliſh malady, p. 1. cap. 15.

(*b*) Hoff. ſyſt. rat. vol. 4. p. 3. cap. 5. Sydenh. diſſ. epiſt.

(*c*) Hoff. loc. citat.

(*d*) Syd. diſſert. epiſt. Willis de morb. convulſ. cap. 10. Forneſt. lib. 28. obſ. 28.

tur (*a*). Sed et eas quae bene purgantur, et in utero gerunt, et vini consuetudine fruuntur, etiam exercet; dum aliis, in quibus horum contraria reperiuntur, parcit (*b*).

QUASDAM foeminas, ac etiam familias, jure quasi haereditario infestare solet; quum labes quidem et constitutio peculiaris quae ad eam praedisponat, a parentibus derivata, in sobolem descendat.

QUÆ habitu sanguineo, robustiore, virili, donantur, et in animi motus sunt praecipites, suffocatione hysterico-convulsiva, affectibusque gravioribus, latius per systema proserpentibus; phlegmaticae vero, chloroticae, debiliores, delicatulae, animi deliquiis, affectionibusque magis topicis, plerumque affici observantur (*c*).

A pubertatis aetate ad supremam fluxus menstrualis cessationem grassatur frequentissimus; sed hujus periodi limitibus haud absolute praefinitur; documenta enim exstiterunt, ubi impuberes aetatis flore nondum pullulascentes, multaeque

(*a*) Hipp. de natur. mulier. sect. 4. Lomm. obs. med. p. 282. Piso de cog. et cur. morb. lib. iii. cap. 51. Hoffm. loc. citat. Syd. dissert. epist.

(*b*) Piso et Willis loc. citat.

(*c*) Testantur Hoffm. Syd. aliique.

etiam ante menſium primam eruptionem, ſicut et ubi vetulae, nimirum annorum 60 vel 70 pondere degravatae, ſub ejus imperio laboraverunt (*a*).

In foeminis nec raro occurrit circa periodum qua menſtrua omnino defluere jam ceſſatura ſunt; ſicut et in gravidis, uti etiam in puerperis, praeſertim ſi a diuturnis et gravioribus parturitionis aerumnis multa ſunt perpeſſae (*b*).

Annorum tempeſtates, coelorumque temperies, ad primum praeſertim hujus mali ingreſſum fovendum ac conciliandum, haud multum conferre cenſentur. In hyeme tamen, vere, et autumno, quam in aeſtate; et in aere frigido, nubiloſo, humidoque, quam in ſereno, arido, tepidoque; quae olim hujus inceſſus pati conſuerunt, aegrius ſe habent, ac ejus inſultui crebriori ac ſaeviori magis ſubjici dicuntur (*c*).

SECTIO III.

Causae Occasionales.

Causae quae affectibus hyſtericis occaſionem praebent, quando in iis huic praediſpoſitis vim ſuam exercent, multae recenſentur.

Harum

(*a*) Hoffm. loc. citat.

(*b*) Hoffm. loc. citat.

(*c*) N. Piſo de cognoſcend. morb. lib. 3. cap. 51. Lomm. obſ. med. p. 282

Harum imprimis prodeunt Animi Perturbationes ſubitaneae ac feroces, aliique Mentis Motus et Affectus; inter quos nullus quam motus irarum truculentus, animuſve pavore trepidus, aut conſternatione repentina praeoccupatus, hujus impetus frequentius aut ſaevius inducere reperiuntur. Res aſpectu deformes atque ingratae quae animum horrore percutiunt; aliarum, ſub hujus mali vel caeterorum inſultibus convulſivis, colluctantium conſpectus; acerbus ſeu inopinatus eventuum triſtium et infauſtorum nuncius; vel intempeſtiva cladis improviſae, lugubris, horrificae, recitatio; et denique rerum quarumvis animi tumultus excitantium recordatio; quin et ipſa vis imaginationis imitatrix; haec omnia non raro calamitatis hujuſmodi paroxyſmos exſuſcitant (*a*).

Quaedam, odoribus quibuſdam, praecipue ſuaviter grateque redolentibus, quales ſunt moſchus, roſae, ſimileſque; ſonituum ſingularium impulſu aliae maxime obſtrepentium ſtridore; quinetiam lucis vividioris fulgoribus (*b*) ita afficiuntur, ut hujus morbi inſultus ſtatim patiantur (*c*).

Evacuationis cujuſvis naturalis vel conſuetae praeter morem retentio, ſed imprimis menſium

(*a*) Hoffm. loc. citat. Whyte on the nerves, diff. chap. 3. Mandeville on vapours, chap. 4.

(*b*) Teſtantur Hoffm. Whyte, &c.

(*c*) Swieten comm. in aph. Boerh. 28.

ſium et lochiorum ſubita ſuppreſſio, a frigore atque humiditate coorta, inter hujus mali cauſas frequentiſſimas habentur. Perſpiratio impedita, alvus conſtipata, aliaque hujuſmodi, inter hujus occaſiones etiam enumerantur (*a*).

Haemorrhagia profuſa, menſium, lochiorum, alvique fluxus immodici, prout anſam huic morbo praebentes, apud ſcriptores quoque memorantur (*b*).

Frigus, corpore praeſertim incaleſcente, laboribus vigiliiſve defatigato, ſuſceptum; plethora; debilitas, et inanitio; labor ultra vires; vigiliae nimis protractae; ſanguinis impetus citatus; morbi acuti; graviditas; ingeſtorum tum in quantitate, tum in qualitate errores, crapulae, jejunia, calida, areſcentia, multum flatum datura, potulenta vel alimenta a ſingulari foeminarum quarundam idioſyncraſia his nociva, ut piſcium et aliorum quaedam genera; medicamenta purgantia, et alia fortiora; materiae rheumaticae, podagricae, et eruptionum miliarium, caeterorumque, retropulſio; fluor albus; materia acris, ulceroſa, in quibuſdam corporis partibus deliteſcens; ſchirri, cancri, praecipue uterini; uteri prolapſus;

(*a*) Hoffm. loc. cit. Aſtruc. Traites des Malad. des fem. tom. 4. cap.

(*b*) Ib. loc. citat.

ſus; dolores atroces; et denique multa vi irritante praedita; nonnullaque etiam quibus talem ineſſe vim vix quiſquam crederet; quaecunque demum per genus nervoſum perturbationes concitare valent; inter hujus morbi cauſas procartarticas a ſcriptoribus etiam referuntur (*a*).

Saepe autem vix, et ne vix, quidem ulla cauſa concitatrix detegi poteſt; praeſertim quum morbus ſe jam diu frequentius redintegraverit, aut vicibus repetitis periodicus evaſerit.

SECTIO IV.

Morbi Historia.

Dies deficeret, ſi in luculentiorem omnium ſymptomatum enarrationem fuſius iniremus, quibus ſub cauſarum recenſitarum imperio, vario tempore, et in aegris diverſis, hic morbus conſpicitur: Ac profecto conamen arduum fruſtra ſuſciperet, qui haec, ordine quo variatis vicibus ſeſe excipiunt, formiſque diverſis quibus occurrunt, accurate depingere voluerit. Symptomata enim prope innumera habentur, nec regula aliqua aut typo uniformi ſeſe ſtrictius contineri patiuntur;

(*a*) Whyte on nerv. diſ. chap. 4. Cheyne on the Eng. mal. p. 2. chap. 10. Hoffm. ſyſt. rat. I. 4. p. 3. cap. 5. Syd. Diſſert. epiſt. Mauriceau mal des fem. groſſes ſect. 1. liv. 3. cap. 33. Piſo de cognoſc. et cur. morb. l. 3. cap. 51.

tur (*a*); vix in duabus aegris eundem ex toto aſpectum induit; quin et in eadem, aliis temporibus, novato ſubinde concurſu, alius ejus vultus ſpectatur. Nunc haec, nunc illa, ſymptomata chorum ducunt, vel prae caeteris ſaeviunt: modo pauciores, modo plures partes afficiuntur. Per Acceſſiones vel Paroxyſmos in quibus ſyſtema multum graviterque laborat, functiones fere omnes ſeriatim quaſi turbantur, et ſymptomatum numerus, ſucceſſio, et alternatio inſignis intercedit, morbus impetus ſuos facere ſaepe conſuevit. Aliâs, quaedam ex ſymptomatibus, quae agmine majore conferta paroxyſmos graviores univerſales conſtituunt, numero minore ſe produnt; morbi ſpecies magis topicae naſcuntur, et malum per affectus utcunque leviores, minus late proſerpentes, ſeſe oſtendere ſolet.

Symptomata eum magis aſſidue comitantia, et nominatim prout haec ſub formis ac paroxyſmis gravioribus ſaepius decurrunt, recenſere connitemur.

Plerumque, aliquamdiu priuſquam malum plenius acceſſerit, vel e veſtigio quam primum ſupervenerit, praeſertim ſi inſultus non ſit admodum ſubitaneus, aegra multa cum oſcitatione ſaepiuſcule

(*a*) Syd. Diſſert. epiſt.

ſaepiuſcule pandiculatur; gravedo, laſſitudo, languor, tum in corporis membra tum in mentem obrepunt; artus vacillant; vires proſternuntur; cogitationes fluctuant; hebetudo, formido, animi depreſſio, atque dolor miſeram invadunt. Frigoris et horroris ſenſus, ab una parte in aliam ſubito commigrans, et praecipitis caloris ardoribus haud raro exceptus, frontem, genas, tempora, lumbos, extrema praecipue, pertentat; vultus pallore aut rubore ſuffunditur, vel horum vicesalternatim ſubit; dolores, ſede, ſpecie, ſaevitia, varii, dorſum praecipue et aliquam capitis partem occupant; urina inſtar aquae limpidae magna copia redditur. Motus, primo quidem obſcurior, quaſi tumoris vel globi cujuſdam in imo ventre huc illuc vagantis, ſaepius uti ad diaphragma et ſuperiora ſurſum tendentis, perſentitur: In progreſſu ſuo, globus nunc quaſi major molliorque, praecordia verſus, mirum in modum intumeſcit; mox vero rurſus minor, in molem duriorem coarctatur, ſymptomatis variis ſubeuntibus prout ſurſum adſpirat. Aliae poſt alias abdominis partes cum palpitatione dolent; durae, inflatae, tenſaeque prominent, vel magna vi introrſum, praecipue circa umbilicum, contrahuntur. Inteſtina rugitu obmurmurant; et ſaepe adeo conſtringitur recti ſphincter, ut nec ullus flatus tranſmitti, nec fiſtula, qua enemata injici ſolent, immitti poteſt. Magna circa praecordia anxietas

et oppreſſio fatigat; ad cordis praecipue ſcorbiculum conſtrictionis et arctationis ſenſus percipitur; vel regio tota epigaſtrica, ac ſi magna vi diſtenta fuerit, ſentitur. Spiratio difficilis anxia et anguſta, pulſus parvus, durus, interciſus, formicans, et inaequalis evadit. Cor haud raro veluti concuſſum tremit, et tuſſis ſicca convulſiva nonnunquam exagitat. Haec, agmine majore minoreve ſe prodeuntia, ſaepius comitantur aut demum inſequuntur tinnitus aurium, oculorum ſcintillatio, vertigo tenebricoſa, ſenſuumque omnium gravedo; tandemque leviter deficit animus; aut ſomno quaſi obrepente foemina obmuteſcit, vel ſtupore ſepulta incondita ſecum muſſitat.

Saepe vero antequam ſenſus multum afficiuntur, aut altus ſomnus inciderit, globus vel ab inferioribus ad guttur uſque adſpirans, vel impetu ſuo in gulam primo facto cum tumore fauces occupare conſuevit; reſpiratio brevis, crebra, ſummo cum angore laborioſa, cito ita arctatur, ut veluti fune aut vinculo percinctae fauces videantur, et ſummum imminentis ſuffocationis periculum comminetur. Pulſuſque ac ſpiritus concidit, ſumme parvus, rarus; et nonnunquam adeo obſcurus evadit, ut vix ullus ſupereſſe credatur; vox defetiſcitur; vultus livore tumet; oculorum acies hebetatur, ſenſus omnes obnubilantur; tandemque aegra, veluti ſopore profundo correpta,

correpta, concidit; quo etiamnum durante, motibus convulsivis agitatur, vel quasi attonita immobilis jacet.

Interposito tempore, cum remittere incipit paroxysmus, somnus placidior fit, ex quo cum suspiriis iteratis, lentis, altiusque repetitis, ventris rugitu, flatuum expulsione, profluvio e vagina seroso, citius, tardius se recipiunt; oculi recludantur; pulsus vegetior, erectior, respiratio liberior redditur; calor colorque vividiores, et mens et sensus cum voce redeunt.

Paroxysmo soluto, saepe de dolore capitis gravante conqueruntur, et aliquamdiu dejectae, infirmae, lassae, et quasi contusae torpescunt.

Ex recensitis praeeuntibus malis quibusdam, aut comitantibus, convulsiones corporis magis minusve universales, saeviente etiam paroxysmo, aegras saepe exercent. In quibusdam manus, vel extrema sola agitantur; in aliis, corpus convellitur integrum; aegrae in posituras situ gestuque varias vi aguntur; inusitatos roboris conatus, motusque saepe mirificos edunt; cum mentis interdum et sermonis errore, saltant, tremunt; motu rotario celerrimo circumaguntur; mille modis distorquentur: Plerumque tamen sensum animumque incolumes aliquatenus retinent; vident; audiunt;

agnoſcunt ; et paroxyſmo remiſſo, omnium eo ſaeviente actorum ſubit recordatio ; aliquando vero ex inopinato tanquam a morbo comitiali correptae, diris convulſionibus colluctantes, ſenſu atque ratiocinio prorſus deſtitutae repente concidunt. Quorum impetus, ingratum aliquid, aura velut frigida, a pedibus vel pube exoriens, reptatu ſuperiora petens, haud raro denunciat. Has convulſio continenter exercet ; in illis intermittere et recrudeſcere per vices ſolet. Interjecto tempore, motus vim ſuam ex integro ponit ; ſomnus apoplecticorum inſtar eſt ; tandemque ad ſe redeunt aegrae, omnium quae hactenus facta immemores.

Nonnullas, eas ſpeciatim quae convulſiones ſaepius perpeſſae ſunt, Paraplegia, Hemiplegia extremorum, aut partis ſingularis Paralyſis, vel omnia Catalepſeos ſymptomata invadunt. In aliis ſub paroxyſmi impetu mens quam corpus magis et nonnunquam etiam primario afficitur ; lingua ſine ordine orationis, multis garrulitatis modis movetur ; titubant aegrae, aliena et incondita loquuntnr ; et tanquam dolor ſubeſſet, pectus manu ſaepe percutiunt ; phantaſmatis horrificis, furore uterino, exagitantur ; affectibus animi diverſis ac oppoſitis, ira, timore, odio, amore, ſpe, deſperatione, ſucceſſione celeri et inopinata efferuntur ; abſque ullo propoſito vicibus

bus reiteratis ab summis ejulatibus miseriarumque ploratibus de subito transeuntes, in cachinnos immodicos, risus dissolutos, ineptaque mentis gaudia solvuntur.

QUAEDAM affectione sensorii vertiginis impetu, ac sensuum obnubilatione, ex improviso corripiuntur: Visus hebescit; variae offeruntur rerum imagines; pusilli, muscae, vel lucentia aut caliginosa rerum simulacra motu rotario, incerto, huc illuc acta, assidue oculis obversari videntur; aegraeque continuo in statum cometosum vel aspectu apoplecticum incidunt; vel et cum subito et summo virium collapsu, cordis formicatione et intremiscentia, extremorum refrigeratione, praecipites in syncopen ruunt. Animus, sensus, motusque voluntarius intereunt; pulsus et respiratio mille modis variantur, et aliquando in totum fere evanescunt. Sub his prostratae immobiles, aspectuque haud raro exanimes, aliquamdiu jacent; quin imo et eas sub hoc statu in diem etiam unum alterumve, vel et diutius, permansisse, sepulchroque destinatas revixisse, documenta non desunt (*a*).

HAEC sunt quae hysterici paroxysmos pleniores plerumque implent; hique etiam prostant horum incessuum aspectus, qui, in junioribus, et iis speciatim ad animi motus proclivioribus, habitu-

que

(*a*) Piso de cog. et cur. morb. loc. cit. Astruc. Traité des malad. des femm. tom. 4. chap. xiii.

que insigniter sanguineo, robustiore, donatis, saepius occurrunt. Alia vero symptomata adsunt, quae sub hujus iusultibus recensitis saepe etiam spectantur; ex his autem pleraque, ut et ex memoratis nonnulla numero minore stipata, sub alio aspectu, saepe quidem minus sub typo, aut paroxysmo aliquo uniformi, sese quoque passim ostendere solent: haecque senescentes praecipue infestant, et eas quae chlorosi laborant, habitu ac temperie torpidiore, detrito, infirmiore constant, vel hujus morbi impetus crebrius graviusque perpessae.

Nonnunquam rigores, tremoresque graviores, vel extremorum summa perfrigeratio, et torpor aegram invadunt; interdum frigus mordicum et dolor atrocissimus aliquam dorsi, lumborum, vel coxcygis partem; aut dolores vagi, coarctantes, quales a fasciis vi maxima adstrictis artus, praecipue pertentant. Haud raro capitis dolores graves, tensivi, contristantes, vel acuti lancinantes, symptomata praecipua conspiciuntur; hi, nunc fixi, continui; nunc versatiles, vagantes; saepe periodici; modo hanc, modo illam plagam occupant: nonnunquam in fronte, vertice, vel toto pene capite, interdum velut a clavo infixo in puncto praefinito, atrocissime urgent. His plerumque accedunt capitis plenitudo, aurium tinnitus, vertigo, et in parte dolente, aut in his e confinio

objacentibus

objacentibus, frigoris vel coloris ſenſus immanis, arteriarumque pulſationes violentae; et nonnunquam etiam nauſea biliſque poracei vomitus. Aliquando maxillae et dentes ſumme cruciantur, ſputusque copioſus cum oris foetore provocatur. Quandoque ructus acidi, bilioſi, nidoroſi, varie olentes, nonnunquam etiam adeo corrodentes ut dentes inficiant, cardialgia, ſingultus, borborygmi, ventriculi intumeſcentia, et dolores ſpecie varii ſe produnt. Dolores atroces per abdomen paſſim vagantes, vel in aliqua ventris parte circa cordis ſcorbiculum, et ad coli regionem praecipue urgentes, colici, bilioſi, vel paſſionis iliacae aemulantes, ſummique ad vomitum conatus, materiaeque viridis, coloris multum variantis, vomitiones immanes, quaſdam continenter exercent. Aliae ſub ejus impetu, diarrhaea, teneſmo, vel cholera, quae in icterum aliquando ſolvitur, tenentur: vel et incumbente morbo, micturitio nunc perpetua, doloreſque quales a calculo urgent, urina vero ſupprimitur, aut parca copia cum ardore ſtillatim redditur: colore et ſedimento ſub diverſis morbi inceſſibus quoque multum variat.

In quibuſdam, morbus in tuſſe convulſiva, diuturna, periodica, aut in aſthmate ſpaſmodico recidivo plerumqne ſeſe oſtendere ſolet: Aliae, niſi anguſtias et anxietates circa praecordia, vel cordis palpitationes; vertigines, vel animi defectio-

nes

nes leves; vix quicquam ex affectibus hystericis patiuntur.

Hujus affectus symptomata saepe simul cum aliis morbis implicata sese ostendunt: et eousque quidem ut quae huic morbo obnoxiae sunt, quando sub aliorum, etiam cujuscunque generis, imperio laborant, ejus incessus aut symptomata eodem tempore quoque saepe patiuntur; unde in his morbi alium vultum induunt, affectus aspectu valde anomali, medendique rationem singularem depostulantes haud raro nascuntur.

Quascunque formas morbus induit, vel quocunque symptomatum numero ac concursu stipatur, uti accessionis violentia sic etiam ejus duratio prorsus varia et incerta in singulis discrepat. Saepe solummodo per pauca minuta, interdum per horas, vel et dies perdurat. Sed quo violentior et late se pandit malum, eo plerumque citius solvitur; affectiones leviores, magis topicae, per longius temporis spatium una vice aegram infestare solent.

In quibusdam forte morbus saltem gravius haud unquam fere revertitur, sed ejus recursus, secundum corporis dispositionem huic faventem, causarum occasionalium accessiones, caeteraque

magnopere

magnopere variat. Plerumque a leviſſima cauſa in promptu eſt ut redeat, incertis intervallis ut plurimum recurrat; et omnes ejus acceſſiones aſpectu quodammodo differunt. Nonnunquam incurſus frequentiſſime accedunt, ita ut foeminae indies fere, et haud raro eodem ipſo die, repetitis ejus inceſſibus pertententur: Per longum etiam tempus impetus ſuos redintegrare ſolet; inſultuſque haud raro inſtante pleniturio, aut menſium fluxu, renovat. Aliquando crebro revertens perpetuus fit, quaſi circuitibus movetur, immo ad normam fere periodicus evadit, et omnes ejus recurſus eadem prope ſymptomata comitantur.

Per intervalla complures ab omni querimonia liberae, ſanitate integerrima perfruuntur. Aliae, ſeneſcentes praecipue, debiliores, et quae ejus inſultu crebriore atque graviore per longum tempus devexari conſuerunt, cephalalgiis, indigeſtione, cruditatibus, vigiliis, inſomniis, incubo, caeteriſque leviſſima ex cauſa exercentur; vel et morbi alii, ac mala graviora, in prognoſi memoranda, ab hyſterico profluunt.

SECTIO

SECTIO V.

Diagnosis.

Quum in hoc morbo ſymptomata, eorumque concurſus, adeo fluctuant, et in ambiguo verſantur; malum tot in facies ſe vertit, aliorumque aſpectus nonnunquam tam ſolerti imitamine ſimulat; notas quibus ſub omnibus ejus formis diverſis ſemper rite detegatur, ut difficillimum, ſit comparare, neceſſe. Rei itaque ratio jubet, ut non ſolum ea, quae ſunt huic magis propria ac diagnoſtica, indicaremus, ſed et res omnes ac ſingulas quae ad eum detegendum ac diſcriminandum, ſub unaquaque ac cunctis larvis quas induit, ullo modo inſervient. Nulla enim circumſtantia tam levis et exigua, quin in hunc finem interdum depoſtuletur, et uſus ſuos habeat; quamvis, ubi nempe morbi characteres proprii, conſtantiores, plenius adſunt, ut voti ſimus compotes ad leviora recurrere ſaepius haud opus (*e*).

Nonnulla ſunt quae magis aſſidue conſtantia et huic propria ad eum dignoſcendum ac definiendum magnopere conducunt; quamvis et haec, diverſis in aegris, vel morbi inſultibus, citius, tardius, ordine ac formis variis, magis minuſve obvia et numeroſa cernuntur.

Horum

(*a*) Syd. oper. praefat.

Horum praecipua ſunt, Globus volubilis in quacunque parte movetur; reſpiratio perangusta ad ſuffocationem uſque intercepta, retractiones praecipue circa umbilicum, et cordis ſcorbiculum atroces; faucium ſtrangulatio, et vocis privatio; ſenſorii affectiones; convulſio; mentis pathemata et errores, tranſituſque, praecipue ab uno animi affectu ac motu enormi in alterum, celeres et ſubitanei; animi deliquia, et morbi in ſoporem profundum frequens ſolutio.

Cl. Sydenhamius, urinae pallidae fluxum ſubitum atque copioſum hujus morbi ſignum vere pathognomonicum eſſe, opinatur (*a*). Quamvis autem hoc, quando cum aliis conſpicitur, interdum forte diagnoſin aliquatenus firmet, plerumque tamen, ad malum hocce indicandum, parum prodeſt, et per ſe certe impar prorſus habetur; quum et procul abeſt ut ſymptoma in hyſterico perpetuum fiat, et talis urinae evacuatio nequaquam ſit huic propria et reſtricta.

Pro certo indicio ab Astrucio memoratur, quod ſub paroxyſmi initiis, ſenſus atque motus quidam ſingulares in utero percipiuntur (*b*); eos tamen in hoc viſcere locum obtinere minime veriſimile videtur: Potius in inteſtinis eorum ſedes; haeque

 perceptiones,

(*a*) Syd. diſſ. epiſt.

(*b*) Aſtruc. Traite des mal. des ſem. tom. 4. cap. 13. p. 58

perceptiones, prout eaedem cum globi hyſterici dicti motu incipiente, melius habendae; et eatenus, prout ex diagnoſticis optima, jure cenſeantur. Idem auctor, antiquis praeſertim vero medicis Arabicis ſuffragium ferens, acceſſionem, fluxu e vagina ſeroſo lymphatico, nonnunquam ſanguine colorato, ſemper ſolvi contendit. Hujus rei tamen veritas, aut ſaltem quod ſymptoma ſit adeo conſtans, haudquaquam a generali recentiorum conſenſu vindicatur: Sed, ejus frequentia conceſſa, parum quidem profutura eſſet: quum, utrum obtinuerit necne, rarius cognoſci poſſit.

Saepe accidit, ut hic morbus magis ab invaſionis ratione, ſymptomatumque omnium, tum in jam inſtante acceſſione, tum in praegreſſis, quam ab ullo ſymptomate vere diagnoſtico detegatur, et ab aliis diſcriminetur. Characteres morbi generaliores, in hunc finem, haud raro multum conferunt; quorum nempe praecipui ſunt: Morbus ſine febre, inflammatione, vel ſimilibus, ſtrictius in generis nervoſi affectione conſiſtit; animi affectus, praecipue depreſſio atque metus inſuetus, haud raro acceſſiones denuntiant. Symptomatum ſucceſſio, alternatio, et diſſeminatio inſignis ac ſubitanea, incumbente morbo, perſaepe ſpectantur: Morbuſque exordium, magis minuſve obvie, ut plurimum ab affectibus canalis alimentarii plerumque ducit; atque ſymptomata exinde per totum fere ſyſtema propagantur.

propagantur. Ubi aegrotans hujus mali invasionibus saepius obnoxia est, accessionum etiam irregularitas, symptomatum in ordine atque coacervatione, sub unoquoque incessu, inaequalitas, et quoad sedem et speciem mutabilitas, et discrepantia, ad passionem hystericam indicandam, saepiusculè aliquammodo prosunt: Sed, quum paroxysmi priores evidentius symptomatibus cladis hujus propriis stipati processerunt, aliis annuentibus, mala jam in aegra adstantia ejusdem esse generis, exploratius haberi possit.

In affectibus hystericis, absentia equidem ipsa signorum quorundam quæ in aliis morbis pathognomonica habentur, vel et præsentia symptomatum quorundam quae his morbis minus competunt, in uterino malo ab iis distinguendo, crebro quoque multum adjuvabunt: Malum enim hocce, quamvis aliorum symptomatibus aliquando se vestit, tamen horum personas raro in omni mentiri, aut eorum cunctis signis propriis, vel his solis, sine quibusdam ex hystericis, accuratius se exhibere solet.

Sed aegrotantium constitutio, animi atque corporis habitus, et idiosyncrasia peculiaris, vivendi consuetudo, symptomatum praesentium causa excitans, paroxysmus nempe, imprimis suaveolentibus, aut mensibus subito suppressis, vel

et

rica ſpiratio nunquam non laedi, ſpirationiſque a laeſione inſultus omnis incipere deberet.---Quod attinet ad Willeſii illam de materia Exploſiva, &c. ſententiam, iiſdem haec atque hypotheſis Pyſoniana argumentis redargui poſſet; quis vero non videt auctorem non infimi ingenii nimis hic imaginoſum fuiſſe, materiamque illam, et exploſiones mera eſſe figmenta? Si, porro, foeminas magnis muſculorum viribus pollentes, morbus noſter quandoque viſit, non video qua ratione ab ataxiis ſpirituum animalium, ex craſi eorum Debiliori ortis, cauſa ejus repeti poteſt: etſi enim hujuſmodi foeminae inſignem quandoque a natura generis nervoſi mobilitatem ſortiantur; magno tamen hypotheſis hujus auctori vix concedere poſſumus, craſin ſpirituum, uti nuncupantur, animalium debiliorem, mobilitatis iſtius cauſam exiſtere; in his enim ſanguis denſus, multumque elaboratus eſt; qualis eſt vero ſanguis, talis debet eſſe et ſpiritus ab illo nervis praebitus; ſi nervis re vera ſpiritus quidquam a ſanguine praebeatur. Nec ullo modo apparet ſpirituum horum craſin Debiliorem, Ataxiis iſtis anſam praebere poſſe: annon craſis Debilior ſpiritus potius languidos redderet, muſculiſque attollendis ineptos? Hypotheſi vero Sylvii, tenentis pro cauſa morbi hujus, ſanguinis circa praecordia ab vaporibus acidis pancreaticis coagulationem, non opus eſt quidquam reſpondeamus;

cum

cum Sylviana illa de aciditate ſucci pancreatici, ejuſque cum bile efferveſcentia, doctrina, e medicina dudum cum infamia exulaverit. Quoad illam D. Robinsonii Theoriam de nervis humore lento oppletis, &c. ad eam ſubvertendam vel jam antea in alios prolata ſufficere credo; ex plurimis tamen quibus patet objectionibus, paucas hic proponam. Si foemina, ſaniſſima antea, fabricaeque corporis robuſtae, acceſſum hyſtericum ob motam illi iram v. g. derepente incurrat; nulla poteſt eſſe ſuſpicio, humoris lenti nervorum, tunc temporis, lumina occupantis, cum auctor vel ipſe fateatur, nervorum compagem laxiorem, humoris et coacervationi, et lentori occaſionem dare: illud vero fieri nemini non notum eſt. Foeminae, porro, hyſtericae, ab redeunte morbi hujus paroxyſmo, ne vel minimum antea affectae, oculi ſaepe nictu proſternuntur; humor ille lentus in tali cauſa, morbi ante invaſionem nervorum in canalibus vel coacervari, aegraeque nec movendi vim nec ſenſus laedere; vel in puncto illo temporis quo irruit inſultus colligi, deberet: omnes vero exiſtimo dicturos, nec hoc nec illud fieri poſſe. Nec firmis quidem magis fundamentis mihi inniti videtur Cl. Cheynei jam antea expoſita, ſuper hac re opinio. Malum quidem hyſtericum non continenter efficere alterum horum quae pro cauſis ejus vult auctor hicce, probare videtur ipſa

ipſa jam ſupra adlata obſervatio; foeminarum, nempe, valetudine nunquam non optima potitarum, quae malo hoc quandoque ob vehementius animi pathema derepente corripiuntur: quis enim in talibus foeminis adfuiſſe aut humores vel acres vel glutinoſos, aut viſcus laeſum, aut obſtructiones qualeſcunque dicere audebit? Quando vero hic ſumus, pluribus opinionis hujus, illam quae humorum corruptionem ſpectat partem, argumentis proſequi conabor, eo quod aliis etiam, Viris Claris, eam ſtare ſententiam intelligo, ſcil. morbi hujus rationem in *materia morboſa* conſiſtere. Ipſe enim vix mihi perſuaſum habere poſſum, fieri unquam, ut humor corruptus cauſam ejus Proximam conficiat. ---Nemo ut videtur, humorum in hoc morbo corruptionis Speciem Peculiarem eſſe dicet: ſi enim cauſarum ejus procatarcticarum effectus eſſet humores corrumpere, ſi gignendo morbo humores corrupti ſufficerent, et ſi denique cauſas illas, quando etiam peſſimae ſunt, plurimae patiuntur, omnimodaeque foeminae, quae malo tamen nunquam tanguntur; ejuſmodi deberet eſſe corruptio, ut foeminis competeret temperiei, victus et vitae inſtituti omnis, utque ſingulis tamen in foeminis gigni non poſſet; quis autem dicere ſuſtinebit talem unquam extitiſſe? Si vero humorum corruptione non opus ſit peculiari, quare non toties exoritur malum quoties humores inſigniter

ſigniter corrumpuntur? Quando vero illud non fiat, nonne conſequitur, humores corruptos gignendo illi Solos non ſufficere? haec vero eadem omnia de humorum lentore, atque redundantia dici poſſunt; deque omnibus quidem hactenus creditis morbi hujus cauſis *; ideoque concludere licere puto, conditionem aliquam, harum extra quamcunque, in iis quae ad mali hyſterici ſuſceptionem ſunt aptae, ad efficiendum malum illud requiri (ut hic loci id moneam). Praeter etiam haec vero, num ex humorum corruptione, phaenomenorum morbi noſtri rationi ſatisfiet? Apud Etmullerum legere licet de foemina ſuffocatione hyſterica tentata, quae illud mirantibus medicis obtulit, quod, ſcil. acceſſus duos, quorum quiſque ſua recurrere ſolebat hora, quorumque alter ab altero, ob diverſam in utroque ſymptomatum et formam, et ſaevitiam facile erat diſtinguendus, experiri ſolebat: horumque qui ſaevior, citius utplurimum alteri ſupervenire ſolebat, quam alter huic †. Si jam ſymptomata haecce humores corruptos effeciſſe ponatur, ſymptomata ſaeviora vel propter copiam humorum horum majorem,

* Si modo unquam extiterint.

† Haud equidem mihi conſtat, an apud Etmullerum, ſeu apud Ludovicum Mercatum memoretur hicce caſus; auctorem enim notare neglexi, et non licuit bis cognoſcere: ſimilis vero caſus, niſi quod minus fuit conſtans paroxyſmorum reditus, Bruneri conſiliis excerptus, apud Senertum occurrit. Vid. Sen. pract. lib. 4. part. 2. ſect. 3. cap. 8.

vel

vel propter eorum tetriorem qualitatem enaſci neceſſe eſt *: hoc vero conceſſo ſequeretur, cauſam in hoc caſu nunc ſuffeciſſe minorem, nunc autem majorem requiſitam fuiſſe; id vero, rogo, quomodo fieri poſſet, ſi cauſam morbi proximam abſolvat humor vitioſus? Credo porro abſurdum fore dicere, humores illos poſſe, per vices eo modo ordinatas, nunc puriores, nunc corruptiores eſſe: intervallumque praeterea longius acceſſuum qui ſaevior excipere deberet. Mirum videtur in corpore poſſe delitere humores, tam corruptos ut aegras quandoque in laborem prope extremum de improviſo praecipitare valeant, adeoque interea ſopiri iniquam eorum vim, ut minuto horae ante invaſionem, ne vel minimum mutationis in aegra deprehendi, utplurimum, poſſit. Humores illi tantillo temporis ſpatio atque dum aegras exercet paroxyſmus, quoad qualitatem ſuam, vix corrigi poſſe videntur, raroque ſi unquam e corpore eliminantur; quomodo igitur ſaepe

* Theſin hanc forte nobis negabunt, qui pro cauſa mali hujus, dictam Materiem Morboſam habent;---materies morboſa, dicent, ſedem ſuam mutare valet, ideoque partes occupare nunc magis, nunc minus ſtimuli patientes.---Quid vero, rogo, mateteriem jam in has, jam in illas, per vices, idque eo ex ordine, impulit?---Ad haec equidem, aliaque multa morbi hujus phaenomena, neceſſe videtur materies Animata ſit.---Huic opinioni de Materia Morboſa, refragrari inſigniter videtur celeritas qua ſymptomata, aliquando, ab altera in alteram corporis partem tranſeunt.

ab

ab inſultu requieſcunt tam cito, tamque integre reconvaleſcunt? Nec deſunt et alia multa quae huc adduci poſſint.

Haud me latet, alia fore phaenomena ſi ſanguis Totus corrumpatur, quam ſi ejus Portio quaedam; qualem ſc. nonnulli in corpore ab aliis humoribus ſeorſim quaſi exiſtere, jamque in has jam in illas partes incumbere, credunt; quamque ſupra nomine materiae morboſae adumbravi; ideoque videor male feciſſe, qui in prolatis jam argumentis, corruptionem ex parte, ab integra corruptione non ſemper diſtinxi. Brevitatis vero ſtudium effecit, ut non in utrumque ſeorſim verba fecerim: idque eo magis quod adhibita argumenta, in illam aeque ac in hanc, utplurimum, urgeri poſſunt.

Haec vero ſatis. Liceatque dixiſſe, nos non niſi coactos, haſce de erroribus in magnorum horum virorum dogmatibus conjecturas facere: conjecturas namque meras eſſe praedico, etſi majori forte cum confidentia (cujus rogamus veniam) locuti quandoque ſimus.

Conjectura de vera causa.

Si vero conjecturis hiſce locus fuerit, horumque nemo cauſam mali veram attigit; proximum eſt ut hanc eruere adnitamur. Eſt autem ſane perobſcura; utque dicamus quod res eſt, morbi hujus cauſa Primaria minutior eſſe videtur, locique in quo latitat fabrica

ſubtilior, actioque ignota magis, quam ut illam aut oculis intueri, aut ratione comprehendere valeamus: in eam tamen quouſque licet per phaenomena morbi, corporiſque hactenus detectam ſtructuram, pro viribus deſcendemus. Minime quidem ſperamus, nos motas ſuper quaeſtione hac lites omnes reſciſſuros; nec quae de illa hic ſequuntur, tanquam ratum aliquid proponimus, ſed tanquam conjecturam, cui forte plura, quae nos latent, objici poſſunt: conjecturam ſcil. quam poſſum veriſimillimam facio, ſitque licet abſurda, apud lectorem tamen veniam impetrabo, ſiquidem bene dixit vates,

*In magnis et voluiſſe ſat eſt**.

Quando igitur foeminae ſunt, quibus morbus hyſtericus induci nunquam poteſt, etſi cauſas a quibus excitatur in aliis, eaſque ſaeviſſimas patiantur; patet deeſſe illis, hiſce vero aliis ineſſe aliquid, quod ad efficiendum morbum neceſſarium eſt.---Quidquid medici de cauſa mali hujus Primaria ſentian, neminem puto doctiorem hodie negaturum, nervos ſecundo ſaltem affici; phaenomenaque illa quae ſymptomata hyſterica dicuntur, mediantibus eorum actionibus quibuſdam anomalis enaſci. Illud ideo, quod morbo efficiendo neceſſarium eſt, aliquid eſſe debet,

* Propert. lib. 2. el. 8.

quod

quod nervos in motus inordinatos conjiciendo aptum eſt. Neceſſe eſt vero, hoc ſit vitium vel Firmae, vel Fluidae corporis portionis, vel denique Utriuſque. Non vero in ſolis humoribus vitioſis conſiſtere poſſe, ex antea dictis patere puto; apparuit namque abeſſe quandoque omne eorum vitium; praeſenſque morbo efficiendo non ſufficere: etſi igitur concederetur humores laeſos poſſe quandoque aliquid malo huic creando conferre, ſequeretur tamen, in partibus etiam ſolidis, conditionem qualemcunque peculiarem, ad malum noſtrum nunquam non requiri. Ea vero conditio debet nervis ipſis ineſſe *; cum impoſſibile ſit, quamvis excogitare partium aliarum firmarum conditionem, quae in nervis illas excitare valeret motuum ſpecies, quae in morbo hyſterico ſe ſpectandas praebent †; et quae omnibus in foeminis hyſtericis adeſſe poſſet. Si vero in nervis obtineat tale quiddam ‡, quale, ſcil. eorum actionem tantum habet

* Nervos inter ſolidas corporis partes pono, quod de ſic dictorum ſpirituum animalium exiſtentia a nonnullis dubitatur; quodque morbi nervorum, non ab eos permeante humore vitioſo oriri videantur, cum ſaepe nervi optime valeant vitiatis humoribus, et cum his integris, inſani exiſtant illi.

† Solidarum partium morbos, ſupraque tradita perpendenti, hoc facile patebit.

‡ Hujus in ſequentibus frequens fiet mentio; incertus vero ſum, quo vocabulo deſignarem.——Dum foeminae in quibus obtinet ab inſultu quieſcunt, ſpectari poteſt tanquam aliquid in ſtatu nervorum, ex quo motibus iſtis ineundis apti fiunt; ſub ea igitur conditione ejus, Diatheſis hyſterica dicetur: ingruente vero paroxyſmo, ideam potius praebet alicujus, nervos in motus enormes

habet imperium, eorumque motus hos enormes ſuſcitare valet, circa originem eorum obtinere *credibile eſt:* ex cujus loci mutatione qualicunque, motus omnis, atque ſenſatio fieri *videtur:* trunci enim nervini, *uti veriſimile eſt,* valent tantum cauſas horum, ſenſationis, ſcil. motuſque, aliunde acceptas hinc inde perferre: ſaltem integra manente, truncorum cum locis quibus exoriuntur continuitate. Tantum igitur de hac re tenemus: nempe, Diatheſin quandam peculiarem, quam ut gignatur morbus hicce adeſſe neceſſarium eſt, in foeminis hyſtericis obtinere; eamque circa nervorum originem exiſtere videri. Hanc diatheſin quod amplius attinet, cum malum hyſtericum affectio ſit haereditaria, cumque cauſae ejus procatarcticae eum in nonnullis gignere non valeant, proindeque ab his creari non poſſit diatheſis illa; eſt ut concludamus, diatheſin aliquid eſſe corpori coaetaneum, primiſque ejus ſtaminibus imprimi, ut ita loquar. Diatheſis haec in corpore plerumque latet; nec quidquam valet, niſi accidente cauſa procatarctica: rem vero quandoque aliter eſſe, probare videtur jam nunc dicta obſervatio, nempe morbum eſſe haereditarium, corporiſque habitum optimum, ut novi, quin tempore ſuo appareat praecavere aliquando non poſſe; aliaque illa, ſcil. emicare non-

enormes conjicientis; in hoc igitur ſtatu indicare volens, appellationem illi affigam Vim hyſtericam. Verbo, ſcil. potiori indigens.

nunquam, ubi praeſens nulla deprehendi poteſt cauſa manifeſta, qua provocetur: ex his enim apparet, eam aliquoties talem obtinere vim, ut ipſa ſola, ſponteque etiam, nervos commotiones in iſtas, quae malum hyſtericum dicuntur, conjicere valeat; quo magiſque induci poteſt quiſquam ut hoc fieri credat, id efficit, quod, ſcil. extra dubium eſſe videatur, paroxyſmos hinc reſuſcitari poſſe, ſi modo morbi acceſſum foemina ſemel paſſa ſit; proſtant enim caſus ubi paroxyſmi redierunt, etſi irritaminis cujuſquam ne vel ſuſpicio fuit: tales ſunt harum, quas ſanitate gaudentes, motus animi ſubitus, evaniduſque in huncce affectum praecipitavit, quaſque *poſtea per circuitus reviſere affectus aſſuevit* *. Haec igitur Diatheſis, aut potius Vis mihi videtur eſſe mali hujus cauſa proxima: rem aliquando ſe ita habere ſupra dicta probant; quoadque munus quod in affectu hocce ſuſcitando humores gerunt, in caſu quem ex Ettmullero ſupra citavimus, patuit, ut nobis videtur, penes diatheſin fuiſſe ſymptomatum vel ſaevitiam, vel levitatem; ordinem quo ſe inferunt; eorumque ſpeciem; paroxyſmorumque quidem ipſorum ortum:---adeoque quod maximum hic valent humores, ceu qualitate peccantes, ceu quantitate, eſt, diatheſin hyſtericam ad motum ſtimulare, (ſi eo modo loqui fas ſit) vicemque proinde cauſae

* Hujus in praxi haud raro occurrunt exempla.

proca-

procatarcticae gerere. Nihil vero amplius penes hos in ullo casu esse, exinde evinci videtur, quod, uti dictum, nec vitium humorum morbus hicce semper comitatur, nec vitium hunc; quodque etsi concederetur dari hic semper humorum peccatum quoddam, probari tamen posset, neque symptomatum saevitiam, neque intervallorum durationem, peccati continue magnitudini respondere.* Facile esset jam eadem haec omnia, de creditis morbi causis proximis, procatarcticisque antea enumeratis singulis evincere, si eo ferret disputationis institutum. Interim ex hactenus dictis inferre licere puto, Diathesin qualemcunque, vel Vim illam, mali esse hujus causam proximam: adeo vero ut data diathesi, quo majus erit humorum peccatum, vel quo saevior causa procatarctica, quaecunque sit, eo et pejor morbus.

NEC solus hicce affectus est, qui hujusmodi causae originem suam debet: ab simili enim diathesi oriri etiam Febres Intermittentes, solidissimis, pro more suo, pulcherrimisque argumentis probavit summus medicus Van Swieten †: eademque de epilepsiis, saltem

* Minus valeret forte argumentum hoc, si foeminae malo hysterico eo semper gravius mulctarentur, quo magis acuta sentiendi facultate pollerent; aliter vero se res habet.

† Com. in Boerh. aph. 757.

qui-

quibusdam, apud nonnullos opinio valet; ut de Catalepsi taceamus, Mania, aliisque pluribus morbis, qui nostrum malum minus referunt.

Si jam forte quaeratur modus quo diathesis illa existit; vel quo mutationem illam quae paroxysmum efficit, nervorum origini inducit; vel qualis est mutatio illa, fateor me haec omnia penitus ignorare: quantumque videre mihi datur, nemo de his potest aut minimam facere conjecturam, aut earum vel obscurissimam ideam possidere; cum circa partes, de qua agitur, fabrica, actioneque, penitus in tenebris simus. Creditur quidem locum esse aliquem circa nervorum originem, ex cujus mutationibus qualibuscunque, seu ibidem ortis, seu extrinsecus communicatis, sensationes omnes, motusque in homine oriuntur; pro variisque loci illius mutationibus, alios fore motus, aliasque sensationes; eundemque porro fore effectum, undecunque mutationes fiunt. Hisque in hunc modum constitutis, novimus quidem locum illum immutari, mutationemque vim hystericam efficere debere; ultra vero tendere haud dari videtur. Nec minus nos latet, quomodo desaevire, quietemque agere per vices: vel in corpore latere, idque aliquando per tempus adeo longum, nullasque interea turbas agere: vel in foeminis quibusdam, atque non in omnibus obtinere potest: vel quare accessus utplurimum

mum recessusque paroxysmi tam subiti sunt. Non vero exinde quidquam, in diathesis hystericae existentiam objiciendum est. Illam antea existere probavimus; ideoque jam potius *accipienda est, qualis ex harum ejus Dotum observatione esse deprehenditur, videndumque num ex ea phaenomenorum morbi ratio deduci potest.* Hoc vero quidem effici posse videtur.

Videmus scil. jam, quare absque quavis in corpore mutatione manifesta plerumque solvatur; ad solutionem nempe ejus, solum nervorum originis status mutatio aliqua requiri videtur: quare aliquando nulla in cadaveribus vestigia ejus deprehendantur: quare difficilis adeo sit sanatio ejus absoluta: jamque etiam clarior fit symptomatum ejus varietatis, atque mutabilitatis ratio: symptomatum scil. varietas mutabilitasqe, eorum species varias, sedem, transitusque ab altera in alteram partem respiciunt; speciebus vero symptomatum variis producendis, sufficiunt variae nervorum circa originem suam immutationes; hae autem immutationes penes vim hystericam sunt:---potest porro vis haecce, partem quamcunque loci illius in quo hospitatur occupare, jamque ejus majus, et jam minus spatium; hinc in sede latitudineque symptomatum varietas: praeterea, in vi hysterica facultatem notavimus, et exoriendi, et subsidendi subito; potest igitur arrepta habitaculi sui parte quavis, illam mox rursus demittere, alterique involare,

re,

re, idque aliquando tempuſculo forte breviſſimo; hinc vero fiet, idque celeriter adeo quandoque, ſymptomatum ab altero in alterum corporis locum tranſitus: idemque erit quoad temporis ſpatium quod ſymptomati transferendo requiritur, ſeu locus in quem transferendum eſt a jam occupato remotus, ſeu illi vicinus ſit.

Jam etiam haud fore difficile credo monſtrare, quomodo morbus hicce a cauſis tam variis excitatur: id quod proxime eſt agendum: hoc vero qua ratione ſecundum alias illas ſupra memoratas hypotheſes effici poteſt, non video. Quod reſtat autem, levius attingam neceſſe habeo, ne ad molem nimiam augeantur pagellae meae; quodque alia me abhinc revocant. Haud igitur ſolicitus ero in iis explicandis, quae ex nota corporis phyſiologia, vel pathologia patent; vel de quibus inter omnes convenit.

De modis quibus a causis procatarcticis accenditur malum.

Diximus vis hyſtericae effectum eſſe, nervorum excitare motus quoſdam enormes. Quodcunque igitur motibus ſimilibus gignendis convenit, vim eam adjuvare, inque actionem ſolicitare, poteſt; dum illum producere tendit nervorum ſtatum, in quo producendo vis forte continenter laborat.—

Causarum mali hujus procatarcticarum effectus, ſub quatuor his capitibus reduci poſſunt: nempe humorum corruptione: augmento eorum copiae, ſuperioraque verſus determinatione: corporis debilitatione: ejuſque irritatione. Notum eſt quantae ab his omnibus generis nervoſi commotiones fiunt: humores namque corrupti, cerebri, medullae ſpinalis, nervorumque vaſcula, inter permeandum, irritant macerantque. Quando vero copia exuperant, vel ſuperiora verſus nimium perferuntur, vaſa cerebri ſanguifera aequo magis implentur, vaſcula minora nervique comprimuntur; fierique non poteſt, quin multum hinc turbetur nervorum actio: omnes norunt hanc eſſe inter Convulſionis cauſas. Debilitas etiam, atque irritatio nervis ſunt maxime inimica; motus eorum inordinatos, convulſioneſque etiam producunt: haec vero quomodo efficiunt ignotum eſt.

Humores vero corrumpunt, alimenta craſſa, tenacia, copiave nimia ingeſta; ſubigi enim nequeunt, ſed in corruptelam abeunt variam pro indole ſua; quae corruptela ex officinis primis rapta, mox ſanguinis rivo committitur. Idem facit vigilia protracta: quanquam, ne quid diſſimulem, malum hoc gignere mihi videtur vigilia, non tam humores corrumpendo, quam damnum aliquod, modo quodam alio, cerebro nerviſque inferendo: num forſan fibrillis corporis motoriis, in muneribus ſuis diurnis vexatis, tritiſque; irritabilitas,

irritabilitas, exindeque in motus inordinatos proclivitas major advenit? cujus irritabilitatis optima fit medela ſomni tempore, quoniam corpus tunc reſolutum, motuſque oblitum, humoribus blandis, coctiſque per ſingula ejus ſtamina alluitur & fovetur; dumque ſimul retexitur quodcunque horum de fabrica periit. Hanc certe irritabilitatem demonſtrare videntur, quae ultra ſolitum vigilantibus contingunt, motus cordis celeritati acceſſio, caloris corporis augmentum, oculorumque levis inflammatio. Sunt etiam humorum corruptores retenta lochia, ichor cancroſum.

Quae humores augent, vel ſuperiora verſus determinant, ſunt, cibi ingeſti ex abundanti, vel condimentis calidi; animi pathemata inordinata; labor ultra vires; ſomnus nimius; retentus ſanguis menſtruus; morbi acuti; graviditaſque forte.---Sub impetu pathematum animi Primo, praeſertim ſi vehementia ſint; pallor oboritur, onerantur praecordia, caputque quaſi oppletur; manifeſtis indiciis ſanguinem circa interiora, atque ſuperiora accumulari: videntur etiam ejuſdem modi eſſe, leniores licet, pathematum horum effectus, quando diuturna ſunt*. Ideoque in hac humorum verſus ſuperiora determinatione pathematum animi in gignendo morbo effectus poni poſſet. Patet vero determinati-

* Excipienda forte ira [illegible]

onem

onem hancce, mediante nervorum actione praeternaturali effici; quae actio nervorum, oriri debet ex mutatione quadam sensorio communi inducta: haec vero sensorii communis mutatio, mihi videtur esse vera causa cur a pathematibus animi vis hysterica accendatur.---Nec mirandum est hoc, cum corpus inde integrum miris adeo modis commoveatur:

---ubi vehementi commota est metu mens,
Consentire animam tota per membra videmus:
Sudores, itaque et pallorem existere toto
Corpore, et infringi linguam, vocemque aboriri,
Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus *.

Nec minus sub aliis hisce pathematibus a quibus suscitatur malum, quando saeva sunt: quin etiam videmus, similia utcunque esse, pathematum horum, suffocationisque hystericae symptomata. Somnus nimius perspirationem cutaneam diminuit, solidarumque corporis partium vires solvit; unde accumulari debet sanguis: forte tamen mala a somno oriunda, non tam huic causae debentur, quam sensorii communis statui illi qui in somno obtinet.---Sanguinis menstrui retentio, humorum molem auget; mirum autem videtur, a tantulo eorum molis augmento, tot fieri posse mala,

* Lucret. lib. 3.

quot

quot a ſuppreſſis menſibus oriri videmus: illinc vero deducenda ſunt, ſi, uti neceſſe videtur, his accedamus qui pro plethora univerſali ſtant. ---Videtur quidem aucta humorum moles, malorum eſſe cauſa, non autem cauſa proxima.--- Lentus admodum eſt ſanguinis per vaſa minima motus, horumque actione quadam leni et continenti *, motuique inteſtinorum periſtaltico ſimili quodammodo, ſenſim promovetur. Notum eſt inteſtina, ſi quando onus ſuum proferre impediantur, lumen ſuum contrahere, invertere motum, omniaque quae continent ſurſum rapere; numque aucta nimis ſanguinis quantitate, ejuſque parte ſuperflua in uterum, naturae forte conamine quodam, determinata; num inquam in tali caſu ſimile etiam aliquid in vaſis minimis fit, ac in inteſtinis impedito oneris ſui deſcenſu, motus nempe inverſio quaedam? qua inverſione per reliquum corpus, maxime autem per exteriora propagata, (quod in hujuſmodi affectionibus, quae de genere convulſivo ſunt, durante cauſa, ſolenne eſt) humores verſus interiora et ſuperiora compelluntur. Hujuſmodi equidem aliquid contingere ſuadent ſaltem ſuppreſſorum menſium ſymptomata.---Patet vero non mirum eſſe, malum hoc a cauſa tali frequenter oriri: tum ſcil. quod vehementer turbatur corpus, tum quia ejuſdem modi affectione, et ſuppreſſis menſibus, et dominante vi hy-

* Vid. quae de hoc pulchre diſſeruit celeberrimus Whytt.

ſterica tentetur. De caeteris ſub capite hoc, facere verba non opus eſt.

Debilitant alimenta copia nimia ingeſta, eadem acida, craſſa, vel tenacia nimis; labor ultra vires; evacuationes magnae; morbi praegreſſi; graviditas.

Irritantia ſunt flatus cibis aere foetis enatus; medicamenta acria valde; dolores vehementes, vel potius dolorum cauſae; veneris deſuetudo; uteri prolapſus.---Haud quidem immediate inter irritantia numerari poteſt veneris deſuetudo; exinde vero ſeminis fit accumulatio; a quo diutius aequo intus retento, "caſus atrociſſimi, convulſio epi-" leptica, inſania, ſubita praefocatio, πνὶξ "ὑςερίκη, ſyncope cardiaca, etc. utrumque "ſexum oppugnant *;" dum, ſcilicet, pruritu quodam loca continenter in quibus colligitur, exindeque genus totum nervoſum fatiget, inque motus inordinatos ſolicitet: nec mirum videbitur haec poſſe efficere, ſi modo locorum illorum ſpectetur natura. De vaporibus uterinis, quibus ut cauſae tribuebatur olim morbus noſter, nihil dixi; cum jam inter omnes prope conveniat, mera fuiſſe inſomnia quaecunque de his dicta ſunt: neque quidem mihi probari poſſe videtur, a corruptione ſeu ſeminis, ſeu ſanguinis menſtrui, affectionem hanc unquam oriri: ſeminis enim in cadaveribus patefacta corruptio, morbi, et mortis

* Lom. de ſanit. tuend.

effectus

effectus esse potuit. Caetera sub hoc capite transeo.---Labem haereditariam, inter causas mali hysterici procatarcticas, post alios, numeravi; labes vero de qua loquuntur, est diathesis hysterica, ideoque potius causa proxima†. ---Observandum est, non omnia hic memorata vere esse causas procatarcticas, quanquam tales vulgo censeantur, et quanquam ideo pro talibus hic enumerata fuerint:---monitumque vellem lectorem, me illos solum eorum notasse effectus, quibus mihi malum gignere videntur.—

Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus,
Singula dum capti circumvectamur amore.

De causis recursus morbi, quod adjiciam non habeo.

Ratio Symptomatum.

Diximus mali hysterici causam, aliquid esse circa originem nervorum, quod ex mutatione qualicunque parti illi inducta, phaenomena ea quae symptomata hysterica vocantur in corpore parit. Affectio autem corporis quae symptomatibus hisce subest, et a quibus forte immediate oriuntur, spasmus dictus esse videtur: causa scil. morbi hujus in o-

* Verisimile enim videtur, eandem semper adesse causam, etsi nunc majori, nunc minori vi potiatur.

mnium

mnium nervorum functiones imperium habet; ejusque effectus, quando hominem occupat totum, est actionis cordis diminutio, vel suppressio, aliarum partium contractio, vel major, vel minor, sive spasmus.

Spasmi, uti notum, loca, quo magis a cordis actione remota, eo plerumque citius occupant; ingruente igitur paroxysmo, constringuntur primo ubique vasa minora, maxime autem externe; simulque debilitato corde, per cutis, viscerumque, pulmonis, scil. cerebri, &c. angustias, segnius promoveri incipit sanguis; hinc refrigeratio, rigor, pandiculatio, oscitatio, segnities, torpor, lassitudo, debilitas, artuumque maxime, qui a corde longius distant. Dolor frontis, oritur a membrana qua intus obducuntur sinus frontales; temporum, a membranis cerebri juxta tempora; oculorum, a tunicis suis spasmo correptis: dolor, scil. inde fit, quod fibra "nervosa, cerebro orta, ita extenditur, vel alio "modo disponitur, ut dissolutionem minitetur *;" in hujusmodi autem affectibus, ab extensione oriri necesse est; nihil enim aliud, utplurimum saltem, adest, quod dissolutionem hanc minitatur: patet autem sub omni spasmo extensionem fore: quae extensio ideo dolorem non semper creat, quod non perpetuo tanta est, ut dissolutionem nervorum minitetur.

* Boerh. aph.

Aucto

Aucto ubique ſpaſmo, ſanguis verſus interiora magis magiſque compellitur; aegrius, parciuſque pulmones, aliaque tranſit viſcera; negari illi incipit reditus a capite; cordiſque ſimul vis magis imminuitur; hinc pallor, aſpectus triſtitia, torpor ſenſuum internorum atque externorum, anxietas, moeror, animi dejectio, pulſus frequentia, tenſio, debilitas, frequentia et labor reſpirationis, cordiſque palpitatio. A capite ſanguine oppleto, deduci hic poſſet ſenſuum torpor; oriri vero potius videtur a primaria illa ſenſorii communis perverſione, de qua antea ſaepius: idque exinde apparet, quod abſque hoc oppleto ſaepe torpor ille adſit: nec aliunde forte quaerenda eſt variarum quae in hyſtericis apparent ſenſuum laeſionum ratio. Nonnullis malae, uti olim notatum, palloris loco rubedinem induunt; quod fieri credibile eſt, quando ſpaſmus pulmones, priuſquam caeteras corporis partes, arripit; in quo caſu, ſanguini a facie reditus denegatur, dum vaſa urget unda a corde continenter adventans, donec valde diſtendantur, eorumque tandem in ſeries ſanguifera minores, vi via fiat*. A cute undique, atque ab artibus introactus ſanguis, in renes partim deturbatur; hinc ingens conficitur urinae copia, pallidae ideo quod ſpaſmo ſimul coarctantur ora papillarum illarum,

* An huic cauſae accedunt vaſcula genarum crebrius fortiuſque micantia?

rum, quae renum in pelves urinam demittunt. ------Ventriculus et inteſtina ſpaſmo videntur raro, ſi unquam, per tractum ſuum integrum, ſimul et ſemel, affici; hic illic vero pluribus in locis, eodem momento conſtringi ſolent; adeo ut aer, cujus quantitatem ſatis magnam intra ſe nunquam non recondunt, inter loca anguſtata, totidem quaſi utriculis includatur; cumque latius ſibi ſpatium, rarior uſque factus, efflagitet, inteſtinique quo coercetur locum dilatare tendat; dum ſimul eum in anguſtius revocare non deſiſtat ſpaſmus; extenſio fit loci, in partes ſic diverſas rapti; unde dolor: remittente vero mox ſpaſmo, erumpit cum vi incarceratus aer; atque hinc ſonitus illi, vel borborygmi.---A dolore inteſtinum rectum occupante, oritur teneſmus. A ſpaſmo veſicae urinariae collum, iſchuria; partimque ſtranguria; de qua mox etiam verbulum. Lumborum dolor, a ſpaſmo etiam ortus, ſedem mihi videtur vel ligamentis in illis quae vertebris vinciendis adjuvant *, vel in perioſteo habere; prout enim ab aegris deſcribitur ſitus ejus, infra muſculos, extra autem oſſium cancellos, ut reor, exiſtat neceſſe eſt. Ventris duritiem, tenſionem, retractionem umbelici, illamque praecordiorum intumeſcentiam, efficit, ut patet, ſpaſmus, vel convulſio muſculorum abdominalium: abdominiſque infla-

* Monro's anat. of the bones, p. 165.

tio

tio inde forte oritur, quod minuitur, uti, jam in hoc loco, necesse est, halitus, quo irrorantur interius intestina, excretio; ille enim halitus, aeris intestinalis, continue nascentis, eadem qua nascitur ratione, elaterem perdit *; halitu igitur utcunque deficiente, augetur usque aer, quo se magis atque magis undique expandente, inflatio fit: inflatio vero partis ejus, a causa eadem, qua mox globus abdominalis, deduci potest.---Stricturae alvi clysma non admittentis ratio ex dictis patet.---Incipit modo supra monstrato intestinorum affectio spasmodica, aucto vero malo, videntur tandem per tractum suum integrum constrictionem pati; constrictio scil. in locis ano proprioribus exoritur, sursumque tendit; aeris vero intestinorum portionem magnam superiora versus necessario compellit; qui aer tandem ad molem insignem cogitur; variosque, prout spasmus progreditur, intestinorum anfractus permensus, partim tandem in ventriculum, indeque rursus in gulam agitur; sistiturque circa fauces, gula ibi loci simul spasmum patiente: hinc globus ille abdominis, ejusque phaenomena; hinc faucium tumor, globus hystericus dictus; qui aegras, adeo angit exinde, quod tracheam arteriam, venasque jugulares comprimit. Ingratum vero illud, aura velut frigida, etc. nihil vide-

* Vid. Hale's Staticks, vol. 1. exp. 107, 108, et 111.

tur

tur esse praeter spasmos, inferius ortos superioraque petentes:---frigiditatis istius sensus exinde fit, quod in vasis cuti prospectantibus, de humorum motu derepente subtrahitur. Credibile est intestinorum, ventriculique motum, sub constrictione de qua supra, vel sisti, vel retrogradum fieri *; a retrogrado vero ventriculi motu, oriri videtur ingrata illa sensatio, nausea dicta †; ad quam amovendam, ab afflicto ventriculo in auxilium vocatur diaphragmatis, musculorum abdominalium, etc. motus spasmodicus; unde vomitus. Bilis esse videtur quae per vomitum viridis, colorisve cujusdam alius insoliti redditur: mutati coloris ejus causa est, encephalon laesum.---Doloribus capitis variis, causam praebere videtur meningum spasmus, quoad gradum, sedem, spatiumque quod occupat, varius. Vertigo, oculorum occlusio, scotomia, delirium, soporis

* Sic suadet vivorum animalium sectio.

† Notum est ante vomitum retrogradum fieri motum peristalticum, anteque vomitum nauseam adesse; nec oriuntur nauseae signa (in dissectis animalibus vivis, quibus prius datum est φαρμακον vomitorium) antequam invertatur motus ille: ideoque apparet inversionem motus, atque non φαρμακον nauseae causam esse Proximam; aliter enim animalia nequaquam desisterent nauseare, dum hoc in ventriculo hospitaretur. Perit appetitus ciborum, exoriente nausea, (quinimo a cibis tunc temporis abhorremus) nausea cessante redit: nonne est ergo motus peristalticus appetitus causa proxima; atque non frictio papillarum nervearum, vel acria ventriculum pervellentia? sicut scil. motus ille, inversus, nauseam facit, appetitusque amissionem; ita, deorsum maxime tendens, in mente, per seipsum, sensationem illam gignit quae appetitus vocatur.

species

ſpecies illa, pathemata animi, auditusque laeſiones; haec inquam omnia a duplici cauſa oriri poſſunt; reditu ſanguinis a capite impedito, primariaque illa ſenſorii communis mutatione. Aucto adhuc affectu, contrahuntur magis vaſa, humores magis repelluntur, debilitatur magis cor; unde membrorum debilitas, cordis motus celeritas, &c. Tandem vero ad illud venit ut amplius ſe movere non valeat cor; quo quieſcente, contractae quieſcunt et arteriae: ſenſus ſimul extinguuntur: ſique de peſſimis ſit inſultus, aegram arripit convulſio: quae quidem ab hodie dicto ſpaſmo non multum differt. Patet vero, quomodo per Ἀσφυξίαν, Apoplexiam, vel vehementiores illas convulſiones ab auctoribus nuncupatas Epilepſiam, in mortem inſultus deſinit. De paroxyſmorum duratione dicendum nihil.---Quando laetus eſt eventus, requieſcit tandem vis hyſterica, reditque deinde nervorum origo in priſtinum ſuum ſtatum; hinc ſpaſmorum remiſſio, cordique, virium reditus; unde rurſus pulſus erectior, facies rubicundior, &c. hincque ſenſuum tandem reſtauratio. Spaſmum omnem, ſaltem majorem, atonia excipit; vaſa igitur ubique, profligato paroxyſmo, vires reſoluta manent; quae cauſa eſſe videtur, cur e pudendis profluat ſeroſus ille, adeo inter auctores jactatus, humor:---uti et cur effuſus ſit ſudor ille magnus, qui auctori cuidam paroxyſmum ſolviſſe eſt viſus: dubitari poteſt etiam

iam an unquam a vomitu phlegmatico, dolore capitis, &c. paroxyſmus ſolutus fuerit; etſi haec, ſicut in aliis paroxyſmi ſtadiis, ita ſub ejus ſolutionem contingere potuerint. De ratione morborum ad quos perducit ſuffocatio hyſterica, nolo quidquam loqui; cum omnibus, ut reor, ex perpenſis, hactenus dictis pateat: inque tenebris ſunt omnia quae ſymptomatum, quoad exordium, decurſum, ſaevitiamque, varietatem ſpectant.---Riſus et fletus fieri hic videntur affecta primo mente; ---ad utrumque convelluntur pulmones, diaphragma, muſculi abdominales, et forte Oeſophagus.---Cauſa eſt tuſſi, eadem, ut opinor, quae profluvio ſalivae: de qua mox. Quoad guſtus, olfactuſque laeſiones: ſenſationis ſedes eſt ſenſorium commune, illiuſque cauſa proxima eſt mutatio aliqua ſtatui hujus inducta; idem erit autem ſeu mediantibus ſenſuum externorum organis, ſeu aliunde mutatio fiat; *v. g.* a vi hyſterica.---Difficile videtur ſymptoma cujus reddatur ratio ſalivae profluvium; de illo agentes a poſitione noſtra ſupera diſcedamus neceſſe eſt; ſpaſmus enim abeſſe videtur: num ab aucta vaſorum, a quibus ſecernitur ſaliva, irritabilitate oritur? num ab ſimili cauſa tuſſis, partimque urinae profluvium, atque ſtranguria*?

* De foemina hyſterica narrat Etmullerus, quae, ingruente acceſſu, " inexplicabili coitus deſiderio tentari ſolita fuit:" i. e. pruritu muliebrium; quem ingens ſemper irritabilitas comitabatur. Vid. Etm. op. prax. lib. 4. cap. de ſuff. hyſt.

Ventum eſt jam ad ſymptomata mali hujus topica. Horum vero de maxima parte antea egimus; haec igitur de quibus actum, jam praetereunda ſunt.---Marcor ille membri, corporiſve integri, haud omnes quae illi obnoxiae ſunt, continue tenet; multas invadit, mox iterum deceſſurus: videtur eſſe potius morbi effectus, quam morbus ipſe; ortumque habere a laeſa nervorum *actione nutritia*, ſi ita loqui liceat. Effectus quoque morbi videntur eſſe pinguis illa corporis intumeſcentia; crurum, cruriſve hydrops; membrorumque affectiones paralyticae; naſci autem haec ab interna quadam nervorum laeſione, cujus modus nos latet; illa forte a languore motus ſanguinis, vaſorumque atonia, quae ſpaſmum conſequuntur; praeſertim in his quae morbum ſaepius ſunt paſſae: cauſam ſaltem haud aliam novi unde deduci poſſunt. Augetur validitas cordis, arteriarumque majorum motus, quando his intactis, ſpaſmo afficiuntur vaſa minima: num inde calor quaſi febrilis, hyſtericis familiaris*? cordis dicta palpitatio, tremorque, videntur eſſe viſceris hujus motus convulſivi.---Vomitui acido materiam

* Aucta reſiſtentia motui ſanguinis, augebitur cordis et vis, et motus frequentia. Si vero Modice conſtringerentur vaſa minora, adeſſet reſiſtentiae augmentum; ſique interea cordi functio ſua integra maneret; viſceris hujus ictus, et crebriores et validiores devenirent: hinc ſanguinis momentum majus; unde caloris acceſſio. In plurimis vero ſuffocationibus hyſtericis, et Vehementer contrahuntur Vaſcula minora, et Cordis vires Infringuntur.

parant

parant cibi; qui aciditatem in tantam ob laesas viarum primarum functiones abeunt *. Appetitus languor oriri potest, vel ab exiguitate, et inertia bilis, vel hominis debilitate, vel spasmis levibus, ex hisque sequente ventriculi et intestinorum Peristaltici motus pigritie. Languentem vero stomachum pervellit quandoque acidum in ventriculo hospitans; tumque cibum avidius appetunt. Tria igitur symptomata de quibus proxime, ex morbi hujus effectibus potius sunt. Dolor in regione scrobiculo cordis subtensa, &c. exinde oritur, quod spasmo clauduntur ductus biliosi: similia his fiunt symptomata quando eos, ex vesica fellea, vel ex hepate lapsus, calculus infercit. Innuimus antea spasmum intestinorum, motum eorum peristalticum diminuere; borborygmi vero, aliaque aliqua symptomata suadere videntur, spasmos, leviores licet, ea continenter fere hystericis exercere; praesertim quibus malum inolevit; hinc igitur duplex alvi Obstipationis causa: si quando vero hi remittant spasmi, maximeque si intentiores fuerint, ingens obtinere debet intestinorum debilitas; in haec igitur undique convolabunt humores; reviviscenteque interim motu peristaltico, fit Diarrhaea. Cholera oriri potest ab humoribus corruptis, propter spasmos, in primis viis accumulatis.-Ileum

* Confer cum experimentis D. Pringle, supra dicta de abdominis inflatione.

hic

hic efficiunt inteſtina ſpaſmo occluſa, motuſque eorum atque ventriculi ſpaſmodica inverſio.---Mentis aegritudo ex perverſo ſenſorii ſtatu. De Melancholia mox dicetur.

Quoad exitum mali noſtri: quomodo in ſanitatem abit ſuffuſis eryſipelate cruribus, etc. haud in obſcuro eſt. Inter morbos quos gignit, nullus frequentior eſt, quam viſcerum obſtructiones; adeo ut plures medici, effectus a cauſis diſtinguere haud memores, haſce obſtructiones pro cauſa ejus proxima habeant:---Injurie vero tale judicium, propter obſtructionum in hoc morbo frequentiam; quum conſideratis omnibus, mirable ſit non omnem ſuffocationem ſaeviorem obſtructiones relinquere; quando humores vix, et ſaepe ne vix quidem, per longum adeo quandoque tempus moveantur *. Ex debilitate viſcerumque obſtructione fit Hydrops. Ex vaſorum ſpaſmo, Menſium, Lochiorum, Haemorrhoidumque Suppreſſio. Cachexia a debilitate, laeſiſque concoctionibus, ſecretionibus, atque excre-

* Adde miram humorum coagulationem quae obtinere videtur: cujus inſigne exemplum apud Will. occurrit, idque in viro, cujus caſum " hyſtericum quaſi" vocat auctor ille, cuique pulſus non defecerunt. " In medio quodam paroxyſmo," inquit, " Vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis ---haud, liquidorum more, in ſuperficiem planam et aequabilem diffluxit: at inſtar ſeri liquefacti, et in vas frigidum inſtillati, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accrevit." De morb. conv. cap. 5.

tionibus. Phthiſis, ex corruptione viſcerum. De Paralyſi, antea. Sterilitas, a vitiatis muliebribus, modis in parte de cadaverum ſectione monſtratis. Ab humoribus uterinis acribus factis, Furor Uterinus. Num in Epilepſiam tranſit malum hocce, talem, quocunque modo, mutationem ſubeunte Diatheſi Hyſterica, ut morbo alii ciendo apta evadat *? Certe res obſcuriſſima eſt, de qua quaeſtio habetur. De Melancholia mox. Mania ex quadam ſenſorii communis ſtatus perverſione, quae nos latet. Repertorum inter ſecanda cadavera rationem explicant ſpaſmus, debilitas exinde, humorum ſtagnatio, coagulatioque.

Actum eſt de cauſis procatarcticis.

Cur foeminis, pag. 21 et 22. dictis maxime contingat, etc. fruſtra eſſet rationem moliri: illud hic ſolum obſervare liceat, erraſſe qui ſuffocationem convulſivam ad foeminas habitus ſanguinei, etc. reſtringunt; quod teſtatur caſuum apud C. Piſonem †, et C. Perry recitatio ‡.

Hactenus ſolis foeminis, morbum, de quo hic agitur, attribuimus. Auctores autem inter agitatur quaeſtio, an foeminis Proprius ſit. Atque annon Malum Hypochondriacum di-

* Febres intermittentes ſaepe ab alia in aliam ſpeciem mutantur.—

† De morb. a coll. ſer. ort. p. 2. ſ. 2. c. 2.

‡ Vid. A mechanical account of the hyſteric paſſion, &c. pag. 190. et—1.

ctum virorum, habita ratione fabricae corporis diversae, eadem sit affectio? In jam dictum igitur malum quaedam eram dicturus quaestionem hanc respicientia; hoc autem me inchoare vetat jam antea adauctior tentaminis hujus moles. Ne vero penitus praeteream, dico, ut mihi videtur, probari posse, eam esse hujus, quae mali hysterici causam proximam, eosdemque esse morbos, habita ratione fabricae in viris atque in foeminis diversae:--idque probare causas eorum, (quousque per corporis in sexu utroque similitudinem licet,) phaenomenaque eadem: affectionis quidem hypochondriacae saepius occurrit species, quae hysterico malo topico, quam quae suffocationi respondet; etsi nec hujus exempla desint, uti testantur Sylvius, Willisius, Etmullerus, aliique. Male forte diximus supra, hystericum morbum in melancholiam exire; cum haec videatur illius esse species.---Locus scil. corporis est aliquis, in quem, ad melancholiam, prae aliis desaevire videntur spasmi; et quo spasmis affecto, insignis illa mentis aegritudo, &c. oritur [vide Van Swieten comment. in Boerh. Aphor. 1090]: locus ille est forte lien, vel et hepar:---haud obscurum est vero quomodo hinc gigni potest *Tandem* humor ille cui nomen atra bilis * :---

* Videantur quae de humoris hujus generatione, a celer. Van Swieten sunt scripta.

atram

atram enim illam bilem, melancholiae dicti morbi haud causam proximam esse vel exinde liquet, quod scil. melancholicorum aliquot aperta sunt cadavera, in quibus nullum illius signum detegi potuit*. Scriptores sunt a quibus denegatur, eandem affectionem constituere hypochondriacum hystericumque malum. Horum praecipuus est Hoffmannus. Cum vero argumentorum a Celeberrimo hoc viro prolatorum momentum cernere mihi non detur, quae responsa scriptita habeo, proferre parcam.

DIAGNOSIS.

DIFFICILLIMA est saepe mali hysterici diagnosis; omnes prope induit formas; perspicaciaeque atque experientiae est summae, pronunciante illud sagacissimo Sydenhamo, eum a morbis quorum se vestit symptomatibus, Apoplexia, Epilepsia, Syncope, Rheumatismo, Calculo Renali, etc. distinguere. Notae hae esse videntur, (ut ambitum plurem evitemus) quibus detegi potest: nempe symptomata, quoad sedem, speciemque suam, insigniter mutabilia: paroxysmus animi motibus excitatus, aut exacerbatus: vel suave-olentibus, et sapientibus: grave-olentibusque fugatus: exorientia sub paroxysmo pathemata

* V. Boneti anat. pract. sub capite de melancholia.

animi

animi, praecipue moeror: reddita ſub invaſionem urina limpida: ſuffocatioque conſtrictis faucibus. Nec aliis, quantum video, ſignis dignoſcitur, quicquid auctores aliqui dicant.

Hunc igitur in modum, mali hujus Hiſtoriae, Cauſae Proximae,---Signiſque Diagnoſticis operam dedi. Video multi mihi incommodi fuiſſe brevitatem, cui, in tractanda tam larga materia, ſtudere neceſſe habui: curta namque facta ſunt argumenta; eorumque, et rerum de numero multum detrahendum erat.--Nonnulli aegre tulerunt, quod morbus cauſae tam Obſcurae relatus ſit. Circa prolata hiſce in chartulis de cauſa proxima, dum pauca loquar, morabor. Si conceſſum ſit, validam eſſe quam adhibui ratiocinationem; tunc monſtratum, minus eſſe ſanas omnes, quaecunque hactenus in medium ſunt prolatae, de hac re opiniones; vel ſaltem tot earum, quot mihi notae ſunt; porroque, Aliquid Nervis in Ipſis ineſſe, ſeu Vim vel Diatheſin vocaveris, ſeu alia quacunque appellatione deſignare volueris, quod vera morbi cauſa eſt. Hujus, quam multas potui Dotes patefeci; hujuſque, quantum valui, inveſtigavi Agendi Modum. Agnoſco quidem lubens, cauſam ſatis obſcuram eſſe; quis vero multum ſperat lucis in morbis Nervorum! Quoad meipſum, fateor hanc me rem ulterius perferre non poſſe, ni nervorum fabricam, actionemque callerem; his enim incognitis, Mihi omnino defuit quo ſubſtrueretur ratiocinium.

cinium. Dico itaque iterum, ſi adhibita ſana eſſent argumenta, viam monſtratum iri, quae ab aliis inſiſtenda eſſet; remque aliquatenus perductam: me vero ulteriorem inveſtigationem ejus his relicturum, quorum eſt vel acutius ingenium, vel rei medicae peritia major. Interim ne quis haec dicta accipiat, quaſi de argumentationis validitate ſecurus eſſem; contra quidem de illa multum timeo, nec ejus ergo Laudem poſco, ſed magni faciam, ſi mihi a Profeſſoribus Veniam impetrem.

PROXIME eſſet de Prognoſi, morbique de Sanatione dicendum. Liceat vero mihi hocce jam relinquere, cum res ſit tam lata morbi hujus medela; cumque ad talem jam antea molem tentamen perductum ſit.

—SUPER ſanatione ejus obſervare libet, Indicationes dictas Curatorias eſſe; 1mo, Si adſit cauſa procatarctica, eam auferre. 2do, Seu adſit haec, ſeu non, ſpaſmos Radicitus tollere, eam fugando ſenſorii communis conditionem quae nervorum commotionibus opportuna eſt, ſenſorioque ſtatum convenientem reſtituendo. 3tio, Mala amovere, quae in corpore a morbo naſcuntur. 4to, Symptomata graviora pacare. 5to, Denique, cavere ne morbus recurrat. Nemo non videt, ſermone non niſi plurimo, memorari poſſe omnia, quibus hiſce eſt indicationibus ſatisfaciendum. Innumera quidem prope, earum ad unamquamque praecipienda eſſent. Quam multae

ſunt

ſunt cauſae procatarcticae, quarum ſingulae propria eſſet aptanda medela! Ad indicationem ſecundam, quam multa habenda eſſent verba de medicamentis, omnibuſque dictis Non-naturalibus, in foeminis quarum eſſent conditiones variae! Quid non de tertia dicendum? Quid de quarta?---

His igitur penſitatis, longo nimis huic tentamini finem impono. Supereſt ut lectorem orem, quaecunque reprehendenda occurrunt (et occurrent multa) ſcriptori juvenili condonet: ſi quos inciderit in errores; ſi ſtilus minus ſit cultus; ſi minus lucidus ordo; praeſertim cum tam infinita diſponenda fuerit materia; vel ſi quaedam ideo deſiderentur.

FINIS.